

Марина Кужель,

*к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва
ДВНЗ «Київський національний економічний університет*

імені Вадима Гетьмана»

Анна Василькова

Студентки 5 курсу ФЕтаУ, ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»

vasylkovann@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

PROSPECTS FOR BUSINESS RECOVERY IN UKRAINE: MAIN DIRECTIONS AND SOURCES OF FINANCING

Анотація. Досліджено та проаналізовано стан бізнесу в Україні. Розглянуто перспективи відновлення та джерела фінансування.

Abstract. The state of business in Ukraine has been studied and analyzed. Prospects of recovery and sources of financing are considered.

На сьогоднішній день бізнес та загалом вся економіка України зіткнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномаштабне вторгнення північно-східних сусідів завдало потужного удару по всіх сферах економіки України. Однак, не зважаючи на потужний удар та шоківий стан, Україна продемонструвала дивовижну стійкість у багатьох сферах економіки, яку можна співставити зі стійкістю українських захисників. Ці ключові фактори стали підставою для своєрідного голосу довіри до відновлення країни з боку західних партнерів та дали поштовх до широкого обговорення майбутнього великого плану відновлення України та українського бізнесу.

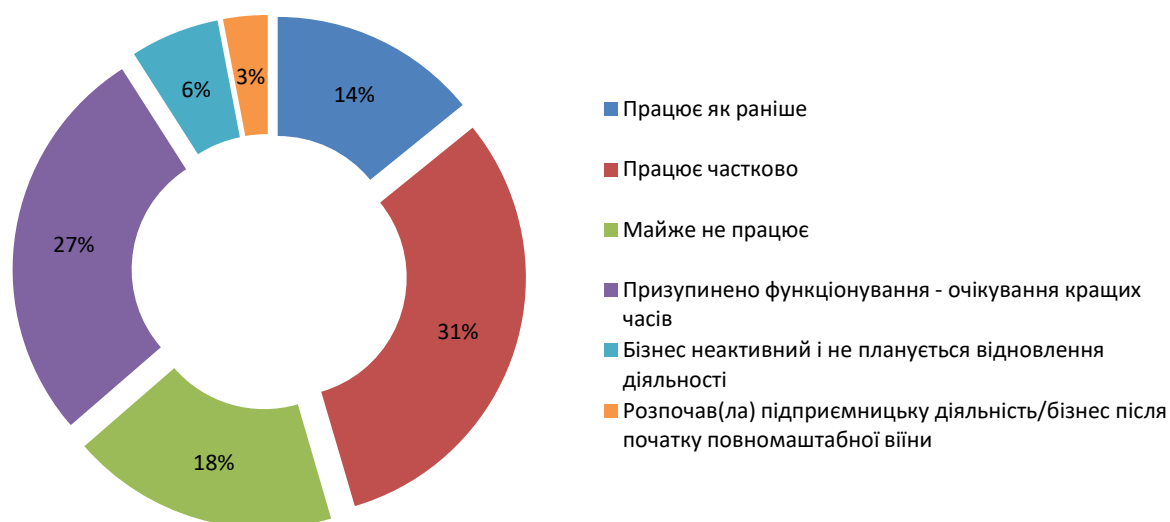
Напад росії зупинив роботу майже всього українського бізнесу. Незважаючи на те, що бойові дії в Україні все ще тривають, більшість підприємств вже відновили свою роботу. Серед них: найбільші ритейлери України – ТОВ «АТБ-МАРКЕТ», ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», ТОВ «НОВУС Україна». Не дивлячись на те, що більшість ритейлерів зазнали певних втрат через війну (мережі втратили налагоджені логістичні маршрути, більшість з них втратили склади, деякі втратили магазини на окупованих територіях, хтось втратив головний офіс), вони продовжують забезпечувати українців продуктами та товарами першої необхідності та поповнювати бюджет країни. Крім того, ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» займається волонтерською діяльністю. Також великими бізнесами України в Східній Європі було створено найбільший гуманітарний хаб – Help Ukraine Center. Ініціатором створення був співвласник компанії TIS. На другий день повномаштабного вторгнення він почав обдзвонювати власників бізнесів, які можуть "розблокувати" вузьке горло логістики гуманітарної допомоги, та обговорювати з

ними варіанти дій. До нього підключилися власник Rozetka, «Нова Пошта», Fozzy. Цей хаб став центром тяжіння волонтерів з усього світу [1].

Також більшість підприємств перейшли на спрощену систему оподаткування, але не для того, щоб економити гроші, а для того, щоб допомагати – віддавати частину прибутку на підтримку ЗСУ [2]. Так вчинило більшість українських підприємств, серед них: Інтертоп, IBOX BANK, Епіцентр, ROZETKA, ПАТ «Київстар», більшість ІТ-компаній та інші.

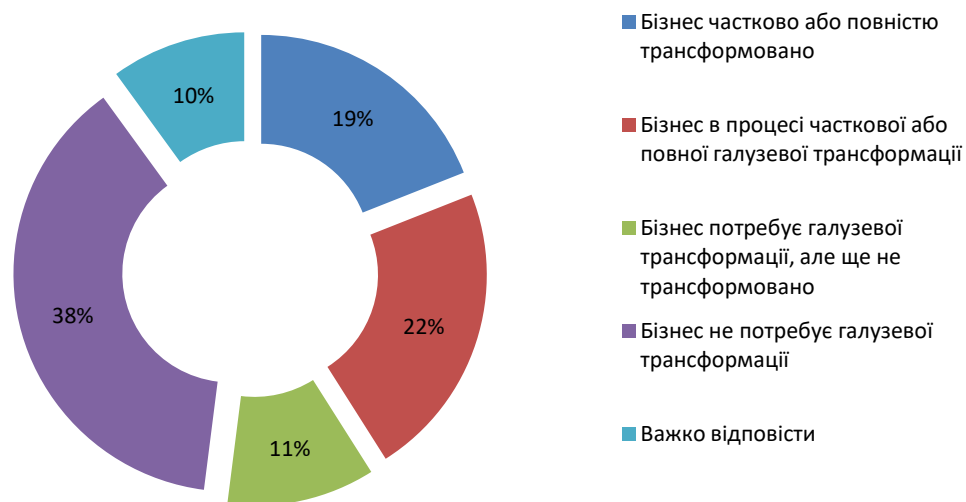
Завдяки зниженню податкового та регуляторного навантаження, та після деокупації північних територій відновилася ділова активність. За даними центру економічної стратегії на кінець квітня було зареєстровано понад 11000 нових фізичних осіб-підприємців та 1200 юридичних осіб. З існуючих підприємств на кінець квітня лише 17 % залишалися зупиненими порівняно з 32 % недіючих підприємств від початку вторгнення [3, с. 14-15]. В мережі з'явилися внутрішні розрахунки ПриватБанку стосовно активності клієнтів малого та середнього бізнесу. У квітні 2022 року «Приват» зафіксував приріст надходжень на рахунки бізнес-клієнтів порівняно з квітнем 2021-го у низці галузей. Найбільше – у ресторанів, ритейлі, сільському господарстві, транспортній промисловості та нерухомості. Ресторани, нерухомість та автопром були серед галузей, які спіткав найбільший обвал у перший місяць повномасштабного вторгнення російської армії [4].

На замовлення Київської школи економіки дослідницька компанія Gradus Research провела дослідження стану бізнесу на сьогодні. Результати зображені на рис. 1 та рис. 2. За даними їх опитування, працювати продовжують три чверті малих і середніх підприємців. Майже всі, хто наразі втратив можливість продовжувати бізнес, планують відновити його після війни або найближчим часом [5, с. 1].

Джерело: [5]

Рисунок 1 – Стан бізнесу зараз

Джерело: [5]

Рисунок 2 – Галузева трансформація бізнесу, спричинена війною

Україні знадобляться величезні кошти для відновлення бізнесу та інфраструктури. Ці кошти спочатку не будуть створюватися з економіки, а масштаби відновлення будуть величезними, понад те, що може фінансувати будь-яка країна, тому буде необхідна іноземна допомога. Відбудову економіки потрібно розглядати саме як великий інвестиційний проект, що дозволить запустити багато економічних процесів. Європейський план відновлення, більш відомий як план Маршалла, був ключовим для Німеччини після закінчення Другої світової війни, Японія також отримала значну допомогу [6]. Деякі країни пропонують розробити аналогічний план для відновлення України. Більшість країн, зацікавлені в тому, щоб Україна мала міцне майбутнє, оскільки вона є одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції. На Всесвітньому економічному форумі в Давосі Німеччина попередила про ризик глобальної катастрофи у сфері продовольства, одна з причин якої – заблоковані українські порти, що унеможлиблює експорт продуктів, зокрема зерна, морем [7]. В табл. 1 наведено потенційні джерела фінансування на відновлення бізнесу в Україні.

Таблиця 1

Потенційні джерела допомоги

Двостороння допомога	Різні уряди висловили інтерес або пообіцяли надати допомогу. Ця допомога може бути в таких формах: гранти, кредитні гарантії, кредити, натуральні внески. Гранти є найкращим способом фінансування тому, що не збільшують борговий тягар України.
Міжнародні інституції	Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та інші інституції, які спеціалізуються на допомозі розвитку (переважно кредити). Міжнародний валютний фонд.
Приватні джерела	Приватні фонди та окремі особи, а також українська діаспора
Конфісковані російські активи	Хоча з даним джерелом остаточно незрозуміло, як саме передати російські активи заморожені іншими урядами.

Західні партнери	Країни ЄС та країни G7
------------------	------------------------

Джерело: сформовано автором на основі: [8, с. 7-8]

Важливо, щоб отримані кошти максимально використовувалися для створення робочих місць у середині України і підтримки галузей, які цього потребуватимуть. Але головне, повинна бути довгострокова стратегія відбудови бізнесу. Але час та особливості відбудови залежатимуть від того, як і коли закінчатимуться військові дії, адже без вирішення питання оборони і безпеки питання про економіку та соціальне відтворення немає сенсу.

Економісти визнають, що без доступу до ринків розвинених країн Україна не зможе швидко відновити свою економіку, тому вкрай необхідно отримати режим безмитної торгівлі з ЄС, США та країнами Британської співдружності. Але потрібно добиватися, щоб цей режим діяв мінімум 5 років, адже це мінімальний термін планування для будь-якого бізнесу.

Література

1. Help Ukraine Center: як великі бізнеси створили найбільший у Східній Європі гуманітарний хаб. *Delo.ua*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/cbpqb> (дата звернення: 27.05.2022)
2. Як трансформуються бізнеси під час війни: досвід українських компаній. *Медіаплатформа про роботу та життя*: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/FJwtL0m> (дата звернення: 27.05.2022)
3. Економіка України під час війни: зіткнення з новою реальністю. *Центр економічної стратегії*: веб-сайт. URL: <https://ces.org.ua/ua-economy-under-war-2/> (дата звернення: 27.05.2022)
4. ПриватБанк порахував платежі мільйона бізнес-клієнтів у перші місяці війни. Які галузі відновлюються найшвидше. Інфографіка. *Forbes*: веб-сайт. URL: <https://goo.su/hwMq0> (дата звернення: 27.05.2022)
5. Український бізнес відновлює виплати працівникам та підрядникам — опитування. *Gradus Research*: веб-сайт. URL: <https://goo.su/hwMq0> (дата звернення: 27.05.2022)
6. Економіст Ігор Бураковський: «Ми ще не на краю прірви». *Mind*: <https://mind.ua/publications/20240464> (дата звернення: 27.05.2022)
7. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. *Економічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/> (дата звернення: 27.05.2022)
8. Нарис про відбудову України. *CerpPress*. 2022. URL: <https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine> (дата звернення: 27.05.2022)
9. План економічного оновлення України: що має змінити нашу країну до невпізнання. *Сьогодні*: веб-сайт. URL: <https://goo.su/KHbMa2A> (дата звернення: 27.05.2022)